

Petr Pavel

předseda Vojenského výboru NATO, bývalý náčelník generálního štábu AČR

V poslední době v České republice – v souvislosti s migrační vlnou – opět zazněla myšlenka na vznik „evropské armády“. Pronesl ji prezident Miloš Zeman, nicméně v Evropě s ní není úplně osamocen (např. J. C. Juncker zastává podobné stanovisko). Jaký je Váš postoj k tomuto návrhu? Chápete jej jako záměr nahradit armády jednotlivých evropských zemí tělesem s jedním celkovým řízením, nebo jako snahu výrazně rozšířit velikost a schopnosti nějaké paralelní struktury, například EU Battlegroups? Nebo je ta myšlenka natolik „vizí“, že dosud nemá pevné kontury, jak by taková evropská armáda měla vypadat? A vidíte v uvažování tímto směrem – i s ohledem na existující struktury, interoperabilitu a prostředky NATO – cestu ke zvýšení bezpečnosti v evropském prostoru?

NATO a EU jsou dvě samostatné organizace, které ale mají mnoho společného. Sdílejí stejné hodnoty, stejné bezpečnostní prostředí. Bezpečnostní prostředí se mění a obě organizace na tyto změny musejí reagovat.

V konečném důsledku je na Evropské unii, zda myšlenku evropské armády převede do praxe. NATO v každém případě vítá veškeré snahy ze strany evropských členů Aliance zvýšit investice na obranu a posílit své schopnosti tak, aby byli schopni čelit bezpečnostním hrozbám, kterým je Evropa vystavena. Silná Evropa znamená též silné NATO. Samozřejmě je zde důležitý aspekt komplementarity, tzn. aby nedocházelo k duplikaci mezi NATO a EU, a to zejména z důvodu omezených zdrojů. Nezapomínejme, že 22 evropských států je členy jak EU, tak NATO.

Existence samostatných ozbrojených sil je jedním z atributů státnosti a výrazem suverenity. I proto státy (a především ty evropské) sdílejí, případně na úroveň EU delegují řadu politik, zatímco zahraniční a obrannou si ponechávají ve své působnosti. Měřeno pouze kritérii efektivity by jistě bylo levnější a zároveň účinnější sloučit 28 více či méně silných a schopných armád do jedné. Takový vývoj je však dosud velmi daleko od dosavadního stupně evropské integrace a v dohledné době bude i vzhledem k různosti názorů a priorit evropských států nereálný. Není proto předmětem úvah ani v NATO ani v EU.

Jiří Šedivý

bývalý náčelník generálního štábu AČR

1. Existují detailnější záměry či myšlenky, jak by společná evropská armáda měla vypadat? Mám na mysli např. to, zda - je-li Vám známo - zastánci této myšlenky počítají s vševojskovým tělesem, zřejmě nahrazujícím národní armády (které by pak byly rozpuštěny), nebo zda je „evropská armáda“ spíše nepřesnou zkratkou, označující například záměr rozšířit kapacity EU Battlegroups (tedy de facto síly rychlé reakce)?

Zatím je debata o evropské armádě jen velmi obecná a není úplně jasné, co si pod tímto pojmem máme představovat. Nejkrainější variantou je vytvoření jednotné armády bez ohledu na vztah k jednotlivým státům, která by byla vybavena, personálně zajištěna, vycvičena a velena z úrovně EU. To je ale podle mého názoru v současné době nerealizovatelné. Pravděpodobně realističtější a dosažitelnou variantou je důsledná aplikace dosavadních EU projektů, které předpokládají vybudování velitelské struktury a kvalitních štábů na úrovni EU a schopnosti jednotlivých států vyčleňovat slíbené síly a prostředky podle katalogu vyčleňovaných sil, který se upřesňuje podle reálných potřeb a možností. Zásadním problémem je nejednotnost evropské politické scény, jak tyto síly, i když jsou připraveny, skutečně použít a jak budou aktivity včetně operací financovány. S tím souvisí i schopnost spolupráce s NATO. To se zatím nedaří. Tedy k otázce jednotné evropské armády jsem hodně skeptický a myslím si, že v současné době k tomuto kroku nejsme ještě připraveni.

2. Možná mi řeknete, že je to zcela spekulativní téma, ale přesto se zeptám - jaké v myšlence vidíte (pokud nějaké) možné přínosy a slabiny?

Hlavním přínosem je efektivní využití kapacit jednotlivých států, jejich specializací a sdílení nákladů v otázkách bezpečnosti. Bohužel není ani shoda na tom, jaké by měly mít jednotlivé státy preference, za co odpovídat a co přijímat jako schopnost jiného státu. I když často existuje formální politická shoda.

Největší slabinou je politika a samozřejmě že právní otázky. A to jak vnitřní legislativa jednotlivých států, tak v rámci mezinárodních vztahů. V tomto konceptu by musely odpovědnost za občany jednoho státu převzít státy pověřené řízením operací, případně EU jako celek. V současné době ovšem žádný stát není ochoten předat odpovědnost za své občany v plném rozsahu jiné autoritě. Vždy existují různé výjimky a ujednání, kdy suverénní stát má možnost samostatného rozhodování a některá rozhodnutí jak na politické úrovni, tak v případě vojenských operací a jejich velení odmítnout, tedy to co je v rozporu s národním zájmem daného státu. Takové situace známe i my z dob minulých zahraničních operací, první válkou v Perském zálivu počínaje. Základ k tomuto je již ve Smlouvě o fungování EU. To narušuje koncept jednotné evropské armády.

František Šulc

bezpečnostní publicista a poradce, bývalý vedoucí poradců ministra obrany Alexandra Vondry

1. Existují detailnější záměry či myšlenky, jak by společná evropská armáda měla vypadat? Mám na mysli např. to, zda - je-li Vám známo - zastánci této myšlenky počítají s vševojskovým tělesem, zřejmě nahrazujícím národní armády (které by pak byly rozpuštěny), nebo zda je „evropská armáda“ spíše nepřesnou zkratkou, označující například záměr rozšířit kapacity EU Battlegroups (tedy de facto síly rychlé reakce)?

2. Možná mi řeknete, že je to zcela spekulativní téma, ale přesto se zeptám - jaké v myšlence vidíte (pokud nějaké) možné přínosy a slabiny?

1. Úvahy o vytvoření evropské armády jsou staré přes 60 let. První pokus o vytvoření kontinentálních ozbrojených sil v 50. letech minulého století zamítlo francouzské Národní shromáždění. Od té doby se toho příliš nezměnilo a Evropská unie je stále odvislá od národních armád. Nemyslím se, že by existovaly nějaké konkrétnější plány a i kdyby existovaly, že by byly reálné. Ony úvahy se nikdy nedostaly z obecnější roviny a když se dostaly, tak ztroskotaly na detailu. Stavět armádu není jednoduché, jak by si někteří nadšenci představovali. Ale hlavně je nutné se ptát po smyslu.

2. Příkladem integrace může být německo-nizozemská spolupráce, ale nejsem si jist, že by se dala výrazněji rozšiřovat na další státy. Základem je totiž podobné „mentální“ nastavení účastníků projektu a ochota ke kompromisům a potlačení suverenity. Proto je velkým rizikem, že by se budovaly jakési „statické armády“ ne nepodobné Maginotově linii. Důvod, proč se budují ozbrojené síly je totiž jejich nasazení proti nepříteli a předpokladem pro nasazení je politické rozhodnutí. A to vyžaduje určitou stejnou, či podobnou míru vnímání ohrožení, podobné zahraničně-politické zájmy a tak dále. Dobrým příkladem jsou EU Battlegroups. Ty mohly být nasazeny třeba během krize v Mali, ale ani pro tuto operaci, která měla podporu OSN, se nenašel společný postoj a problém musela řešit Francie.

3. Budování společné armády by členské státy Evropské unie neposílilo, ale naopak oslabilo. Došlo by k rozmělnění zdrojů vydávaných na obranu, které stále nejsou – ve srovnání s USA – dostatečné, nevyhnutelně by vedlo ke zbytečným duplicitám s NATO a pozornost a energie by se rozmělnila ve formalistních a strukturálních „půtkách“.

4. To, co je nyní, to znamená koordinace na úrovni štábů a politik je dostatečný nástroj. K tomu by se měla přidat ještě jedna věc – sdílení kapacit, jejichž udržování je příliš drahé, či neefektivní pro střední a menší země. Dobrým příkladem jsou transportní kapacity. Umím si představit, že by jednotlivé členské státy sdílely, podobně jako je tomu s letouny AWACS v NATO, velká transportní letadla s mezinárodní posádkou a podobně. Toto by schopnosti posílilo. Ale opět, nesmí dojít k duplicitám s NATO a nasazování nemůže být podřízeno složitému schvalovacímu procesu, protože pak by to přestalo dávat smysl. Ne všechny země budou vždy souhlasit s nasazením.

Lukáš Visinger

vojenský publicista a analytik

Rádi bychom jako iDNES.cz napsali článek o myšlence společné evropské armády. Miloš Zeman rozhodně není jediným, kdo ji navrhuje (i když v Česku je jasně nejmedializovanější).

Jak tu myšlenku vidíte vy? Díváte se na to jako na velmi předběžnou vizi bez jasných kontur, nebo jako na konkrétní představu (napadají mě dvě: buď že by jednotná armáda zcela nahradila armády členských zemí, které by se v ní rozpustily a postupným přezbrojováním nějak zřejmě sjednotily výzbroj, nebo že by došlo k výraznému posílení nějaké paralelní struktury - zde se asi nabízejí EU Battlegroups).

Přestože v řadě věcí s prezidentem Milošem Zemanem souhlasím, tuto myšlenku považuji za utopickou. Volání po „evropské armádě“ je podle mě jen a pouze politická proklamace a nikdy jsem neviděl žádný opravdu seriózní odborný návrh, který by se zabýval jejím praktickým uskutečněním. Pokud pominu to, že by k něčemu podobnému chyběla politická vůle jednotlivých velmocí, pak bychom stejně nutně narazili na neuvěřitelná kvanta technických překážek.

Stačí se podívat na problémy, které provázejí realizaci mezinárodních misí (pořád selhává to, čemu se odborně říká „interoperabilita“) nebo snahu vybudovat jakousi stálější dvou- či vícestrannou obrannou spolupráci (viz Česko a Slovensko). Není to samozřejmě nemožné, ale provází to ohromná spousta těžkostí. A dle mého názoru je prakticky vyloučeno, že by se téměř tři desítky zemí EU dokázaly dohodnout na nějaké větší stálé vojenské síle. EU Battlegroups jsou koncept, který je víceméně na úrovni sil rychlé reakce NATO, jsou to relativně omezené a „lehké“ síly, které se hodí pro nějakou rychlou humanitární či protiteroristickou operaci, ale určitě ne do velkého (full-scale) konvenčního konfliktu.

Realisticky si dovedu představit, že by pod hlavičkou EU vznikla nějaká obdoba vojenských kapacit s hlavičkou NATO, jako je letka E-3 AWACS nebo strategických transportních letounů C-17. Analogicky si tak umím představit třeba unijní letku strojů A400M, na zemi by mohla vzniknout třeba nějaká jednotka pro likvidaci ZHN, ženisté nebo něco takového, zkrátka nějaké speciální kapacity, které by mohly účastnické země využívat společně. Ale opravdu nevěřím tomu, že by v dohledné době mohlo vzniknout cosi jako plnohodnotná „evropská armáda“, jež by dokázala opravdu nahradit armády členských zemí.